

Nieuwsbrief Marke Gorsselse Heide

Waarom herstellen?

De Gorsselse heide is een van de weinige *natte* heideterreinen in Nederland. In de tijd dat het gebied als militair oefenterrein gebruikt werd, zijn op veel plekken in het gebied greppels en sloten gegraven. Dit heeft geleid tot verdroging van het gebied en de daarmee gepaard gaande vergrassing en verbossing. De laatste decennia is de heide daardoor in oppervlakte flink afgenomen en zijn kenmerkende natteheidesoorten in aantal sterk afgenomen of geheel verdwenen. Om de heide echt een kans te geven zijn meer ingrijpende maatregelen nodig.

Rabattenbos

We zijn een half jaar geleden begonnen met herstelwerkzaamheden op de Gorsselse heide. Hoe staat het er nu mee?

Uitvoering Natuurherstelplan gaat voorspoedig

In juli zijn we gestart met de uitvoering van het Natuurherstelplan. In deze eerste fase wordt gewerkt aan het herstel van de waterhuishouding en vermindering van verzuring. Een deel van het bos wordt verwijderd om weer plaats te maken voor heide. Met leemhoudend zand worden sloten en gaten gedicht. Doel hiervan is de afvoer van hemelwater uit het gebied te vertragen, waardoor de natte heidebiotoop zich kan herstellen.

Het noordoostelijk deel van het gebied, aan de kant van de Deventerdijk en Reeverdijk, was het eerst aan de beurt. Dit is het meest natte deel van het terrein. Het was zaak de werkzaamheden klaar te hebben vóór de natte winterperiode. Bomen en houtopslag zijn verwijderd en de humuslaag is afgeschraapt.

Ook de tankgracht kon vrijgemaakt worden van bomen. Het afvlakken van het talud van de gracht is uitgesteld. Dit zal pas gebeuren na juni 2015. Dit om de kamsalamander de tijd te geven zich terug te trekken in zijn paargebied.

Het meest bewerkelijke karwei was het schoonmaken en dichtmaken van de

rabatten. Op twee rabatten na is dit werk klaar. Het gebied is nu te nat, zodra de grond weer berijdbaar is wordt het werk in deze hoek afgerond.

Het noordoostelijk deel van het terrein is nu tot op de dekzand laag kaal. Zonder begroeiing is goed te zien dat er een slenk loopt vanaf de tankgracht richting de Deventerdijk. Deze laagte zal straks een groot deel van het jaar plas-dras zijn, een voorwaarde voor de ontwikkeling van veenmosrijke natte heide.

Door het mooie en droge najaar is het gelukt om ook de strook bomen langs het brede wandelpad, in het middengebied van het terrein en bij het Luteaven weg te halen.

Het verwijderen van bomen en houtopslag is nu klaar. Wel zullen de randen hier en daar nog aangepakt worden voor een goede overgang van struweel naar bos. Dit is belangrijk voor de vogels.

We zijn verder gekomen dan we hadden durven hopen. Volgend jaar gaan we aan het 'fijnere' werk beginnen, het dichtmaken van gaten en schonen van vennen.

**Nieuwsbrief no. 2
december 2014**

Meer informatie of vragen

info@markegorsselseheide.nl

www.markegorsselseheide.nl

Werk in uitvoering

De uitvoering van het Natuurherstelplan wordt gefinancierd met Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL). Ook de 1500-1700 ton hout die verwijderd wordt moet geld opbrengen om kosten te dekken. Rondhout levert meer op dan tophout (snipperhout) en recht hout meer dan krom hout. Het bos van de Gorsselse heide is sterk verwaarloosd; uit het oogpunt van opbrengsten is er weinig te halen. Een extra uitdaging voor de Marke om de uitvoeringskosten laag te houden. Eerst heeft 't Onderholt handmatig, met kettingzaag, de onderbegroeiing omgehaald. Zij waren niet te benijden bij een temperatuur van ruim 30°. De begroeiing

had ook machinaal verwijderd kunnen worden, maar de ervaring leert dat er dan zoveel zand tussen het hout zit, dat het niet meer geschikt is voor snipperhout.

In het schoongemaakte bos kon Henk Sanders daarna zonder obstakels aan het werk met zijn grote boomzaagmachine. Deze processor zaagde in één handeling een boom om, ontdeed deze van takken en zaagde de stam in gelijke stukken rondhout. Een handeling van vijf minuten per boom. Rondhout en tophout werden met deze machine op gescheiden, slordige stapels in het bos klaargelegd om uitgereden te worden. Het verzamelen van het hout en uitrijden werd met een veel goedkopere uitrijwagen gedaan.

Bezoekers van de Gorsselse heide zagen in de afgelopen maanden enorme stapels tophout liggen. Deze lagen klaar voor versnippering. Het rondhout lag opgestapeld langs de zandwegen rondom de heide. Voor degene die had willen berekenen hoeveel m³ tophout er lag: lengte * breedte * 0,65. Waarom 0,65? Men gaat uit van 35% lucht in de holtes tussen het hout. Voor deze omrekenfactor bestaan richtlijnen. Verkoper en koper maken vooraf afspraken op welke locatie de stapel wordt gemeten: aan de bosweg, op de vrachtauto in het bos of op de vrachtauto aan de fabriek. Door het rijden met de vracht kan het hout 'nazakken'. Er ligt nog steeds evenveel houtvolume op de vrachtauto, maar er zijn minder stères (een volumemaat voor gestapeld rondhout).

Effususpoeltje is weer zichtbaar

Langs de Gerrit Slagmanstraat, ter hoogte van het Nutterlerveen, is de bosrand verwijderd. Op deze plek woedde in 2010 een brand. Veel van de verwijderde bomen waren aangetast of al omgewaaid. De humuslaag is weg geschraapt. In het blote zand ligt nu weer zichtbaar het Effususpoeltje, doel van deze schoonmaakactie. De naam van dit poeltje is afgeleid van Juncus effusus, pitrus. Dit is niet een plant die specifiek is voor natte heide. In de buurt

van zwak zuurgebufferde vennen duidt deze plant op een zekere invloed van vermessing. Het poeltje en het omringende gebied liggen nu te wachten op wat de natuur gaat doen.

Naar verwachting zal hier een biotoop ontstaan van dopheide, moeraswolfsklauw, kleine zonnedauw, gagel en mogelijk veenpluis. Als er toch nog te veel fosfaat in de bodem zit, dan zal de pitrus het gaan overnemen.

Effususpoeltje

Akkertje bij de Kijkover

Op de plek waar vroeger de boerderij "Kijk Over" stond is een akkertje aangelegd. Deze boerderij is eind 19e eeuw gesloopt toen de Gorsselse Heide eigendom werd van Defensie. De oude beukenhaag van deze boerderij is er nog en herkenbaar. Bij iedere boerderij hoorde vroeger een akkertje voor het verbouwen van het zo nodige voedsel. Dit akkertje is nu in ere

hersteld. Het akkertje is ingedeeld in zes banen. Hiervan zijn er nu drie ingezaaid: winterrogge, koolzaad en spelt, zogenaamde wintergewassen. Inmiddels zijn deze gewassen al in een pril stadium te zien. In het voorjaar zullen paden naar en rond het akkertje worden aangelegd. van het akkertje naar het ven en de heide. Goed voor de biodiversiteit.

Beheer

Ook in 2014 is 5 ha. heide opnieuw *intensief* begraasd door 10 koeien. Nu, in het vierde jaar van begrazing, was dit stuk al na vijf weken kaal. Vandaar dat half augustus het graasgebied vergroot werd met 12 ha. op het middenterrein, om dit stuk *extensief* te begrazen. Vorig jaar hebben de koeien hier ook al gelopen. Opvallend is dat de koeien op dit stuk zo hun eigen voorkeur hebben. Bepaalde stukken zijn mooi kaal terwijl ander gedeelten onaangeroerd blijven. Afgelopen september was dat heel mooi te zien toen de struikheide in bloei stond. Hele banen tussen het lange pijpenstrootje waren paars gekleurd.

De beide typen van begrazen zijn ideaal voor de typische heide vogels. Als eerste de blijvende broedvogels: roodborsttapuit, boomleeuwerik, veldleeuwerik, boompieper, geelgors en kneu. Ook de winter en doortrekvogels stellen de beide graasmethode erg op prijs. Hier o.a. klapekster, rietgors, bokje, watersnip, tapuit, paapje en velduil. In 2013 is er een officiële inventarisatie uitgevoerd en geconstateerd dat het aantal broedparen nog nooit zo hoog is geweest. Ook volgend jaar zullen deze methodieken weer worden toegepast.

Proef met Panda maaier

In de tijd dat de Gorsselse heide militair oefenterrein was, is er weinig gedaan aan beheer. Het terrein is daardoor sterk vergrast. Er zijn allerlei herstelmaatregelen om deze vergrassing terug te dringen: plaggen, begrazen, branden en maaien. Begrazen is niet wenselijk in de delen waar ook zeldzame plantensoorten groeien, zoals klokjesgentiaan en moeraswolfsklauw. Het pijpestrootje heeft in de loop van de tijd stevige horsen gevormd. Maaien met een gewone maaimachine heeft hierdoor weinig zin. Er blijft teveel maaisel tussen de horsen liggen. Hierdoor is de kans dat heidezaden gaan ontkiemen in de open ruimte tussen

de horsen klein. Voor de kwetsbare stukken lijkt plaggen dus de enige manier, maar het is wel duur. Nu is er kleine en lichte Panda maaier, die maait en tegelijkertijd het maaisel opzuigt. Dit type maaier wordt o.a. gebruikt voor bermbeheer. Dit zou een alternatief kunnen zijn voor het duurdere plaggen. In het sterk vergraste gebied in de buurt van de Gerrit Slagmanstraat is daarmee een proef gedaan. Er is een baan gemaaid. Het opzuigen van de koppen van de horsen bleek de machine iets minder goed te doen dan gehoopt werd. Waarschijnlijk waren de horsen al te vochtig. We gaan nu volgen wat de effecten zijn.

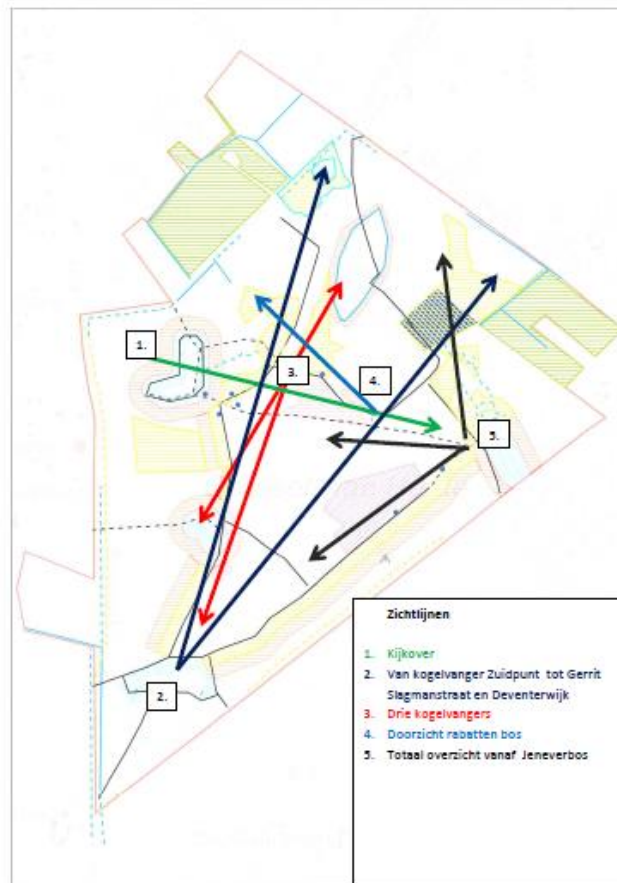
Gras en horsen gemaaid met Panda maaier

*Zichtlijn vanaf kogelvanger
in de zuidpunt naar Gerrit
Slagmanstraat*

Zichtlijnen

Bij het opschonen van het bos is gelet op het creëren van mooie zichtlijnen en verrassende doorkijkjes.

Rondleidingen

Rondleidingen worden georganiseerd door IVN en MGH in de komende periode:

25 januari 2015

Voortgang werkzaamheden Natuurherstelplan

8 maart 2015

Welke dieren leven op de hei

6 april 2015

Gagel in bloei

Deze rondleidingen starten om 14.00 uur, ingang Elzerdijk te Eefde, tegenover de ingang van de kartbaan.